

Sygn. akt V CSK 155/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący)

SSN Maria Szulc

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

Protokolant Piotr Malczewski

w sprawie z powództwa małoletniego J. K. reprezentowanego przez przedstawicieli
ustawowych A. K. i P. K.

przeciwko A. G. i D. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 10 stycznia 2017 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 8 października 2015 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

W sprawie z powództwa A. K., P. K. i J. K. o zapłatę odszkodowania i
zadośćuczynienia oraz ustalenie odpowiedzialności na przyszłość Sąd Okręgowy w
W. wyrokiem z dnia 17 grudnia 2014 r. zasądził od pozwanych A. G. oraz D. G.
solidarnie na rzecz powodów:

- A. K. - kwotę 25 870 zł,

- P. K. - kwotę 25 000 zł i

- J. K. - kwotę 75 930 zł,

wszystkie z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, a w wypadku A. K. i J. K. także tytułem odszkodowania, oraz ustalił solidarną odpowiedzialność obojga pozwanych wobec powodów za przyszłe następstwa wyrządzonej szkody. Oddalił natomiast powództwa w całości stosunku do pozwanego W. G. oraz w pozostałej części w stosunku do pozwanych A. i D. G.

Na skutek apelacji pozwanych A. i D. G. orzeczenie Sądu Okręgowego zostało zmienione przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 8 października 2015 r. poprzez obniżenie świadczeń zasądzonych na rzecz A. K. do 15 870 zł i na rzecz P. K. do 15 000 zł. W pozostałym zakresie apelacja pozwanych została oddalona.

Podstawą obydwu orzeczeń były ustalenia, zgodnie z którymi małoletni powód J. K. został poddany czynnościom seksualnym przez 14-letniego pozwanego W. G. W sprawie tej toczyło się postępowanie opiekuńcze zakończone postanowieniem z dnia 7 grudnia 2012 r. uznającym, że W. G. w okresie od stycznia do lutego 2012 r. dopuścił się czynu karalnego przewidzianego w art. 200 § 1 k.k.

Obydwa Sądy orzekające o roszczeniach powodów przyjęły, że pozwanemu W. G., mimo że dopuścił się czynu karalnego po przekroczeniu wyznaczonej w art. 426 k.c. granicy wiekowej 13 lat nie można przypisać winy, ponieważ nie miał dostatecznego rozeznania w zakresie następstw etycznych, społecznych i prawnych swoich czynów, ani poczucia ich nieprawidłowości, wobec czego nie miał też świadomości, iż jego zachowanie było naganne i krzywdzące małe dziecko, jakim był wówczas powód.

Odpowiedzialność rodziców sprawcy za wyrządzoną przez niego krzywdę i szkodę Sąd Okręgowy poddał ocenie w oparciu o kryteria przewidziane w art. 415 k.c. uznając, że nie można wobec nich zastosować art. 427 k.c., przepis ten bowiem dotyczy wyłącznie odpowiedzialności osób zobowiązanych do nadzoru nad osobami, które nie ukończyły 13 lat albo są niepoczytalne. Przesłanką odpowiedzialności rodziców małoletniego powyżej 13 lat, który wyrządził szkodę,

jest udowodnienie im zawinionego zaniedbania w nadzorze nad dzieckiem, pozostającego w związku przyczynowym ze szkodą. Sąd uznał, że rodzicom pozwanego W. G. można przypisać bezprawne i zawinione zachowanie polegające na nieprawidłowościach w opiece i wychowaniu syna, któremu nie poświęcali wystarczająco dużo czasu, uwagi, kontroli i pomocy, niezbędnych ze względu na jego wiek, rozwój, problemy szkolne i trudną dla niego sytuację związaną z ich rozwodem. Obowiązek sprawowania opieki rodzice przerzucali na dziadków W., chłopiec często zostawał sam w domu do czasu powrotu matki, korzystając w niekontrolowany sposób z Internetu. Sąd ocenił, że nie ma dowodów na to, iż W. G. skrzywdziłby małoletniego J. K. także przy prawidłowej opiece i nadzorze, co skłoniło go do wniosku o wystąpieniu związku przyczynowego pomiędzy zaniedbaniami rodziców a seksualnym wykorzystaniem przez W. G. małoletniego powoda. Odpowiedzialnością pozwanych Sąd objął solidarny obowiązek zapłaty na rzecz powoda J. K. na podstawie art. 445 i art. 448 k.c. zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych - zdrowia, godności i wolności. Jego rozmiar ustalił na 75 000 zł, mając na uwadze kompensacyjną rolę zadośćuczynienia i charakter czynu, uznając, że jego popełnienie, niezależnie od skutków, uzasadniało wynagrodzenie krzywdy na podstawie art. 445 § 2 k.c., zaś fakt wykorzystania zaufania i bezradności kilkuletniego dziecka oraz konsekwencje, jakie negatywne przeżycia powoda pociągnęły za sobą (zaburzenia zachowań, wycofanie się z życia, rozdrażnienie i obarczanie siebie winą oraz szkodliwe i długotrwałe konsekwencje psychiczne) uzasadniały odpowiednie zwiększenie świadczenia. Sąd orzekł także o obowiązku zapłaty odszkodowania obejmującego udowodniony wydatek na leczenie powoda (930 zł). Częściowo uwzględnione zostało też powództwo o zasądzenie na podstawie art. 444 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 1 k.c. zadośćuczynienia na rzecz obojga rodziców powoda w kwotach po 25 000 zł, mającego zrekompensować ich cierpienia psychiczne i pogorszenie zdrowia związane z obwinianiem się o niezapobieżenie krzywdzie syna, które doprowadziły do problemów psychicznych powódki, depresji, choroby alkoholowej P. K. i problemów małżeńskich. Na rzecz matki Sąd dodatkowo przyznał odszkodowanie obejmujące wykazane wydatki na jej leczenie (870 zł).

Sąd drugiej instancji zgodził się z oceną, że pozwany W. G. był nieświadomy nieprawidłowości i skutków swojego zachowania, jednak stanął na stanowisku, że takie ustalenie uzasadnia ocenę odpowiedzialności odszkodowawczej jego rodziców na podstawie art. 427 k.c., ustanawiającego odpowiedzialność odszkodowawczą tego, kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, za szkody przez nią wyrządzone, o ile nie uczynił zadość obowiązkowi nadzoru albo nie wykazał, że szkody powstałyby także przy starannym wykonywaniu nadzoru. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że do kręgu osób, którym nie można przypisać winy należą nie tylko małoletni poniżej 13 roku życia, ale także małoletni powyżej tej granicy wiekowej, jeżeli zostanie udowodniony brak rozeznania po ich stronie. Przyjęta przez Sąd Apelacyjny podstawa prawna odpowiedzialności pozwanych A. i D. G. ustanawiała domniemanie winy w nadzorze i potwierdzała zasadność przypisania im obowiązku naprawienia szkód i krzywdy powodów. Sąd odwoławczy ocenił, że zawinione zaniedbania pozwanych w nadzorze nad synem pozostają w związku przyczynowym ze szkodą powodów. Uznał jednak, że zadośćuczynienie przyznane rodzicom małoletniego J. K. jest zbyt wysokie w stosunku do doznanej przez nich krzywdy spowodowanej czynem małoletniego W. G. Wziął przy tym pod uwagę trudną sytuację majątkową pozwanych i obniżył zadośćuczynienie zasądzone od nich dla każdego z rodziców J. K. do kwoty 15 000 zł. Nie zmienił natomiast świadczenia przyznanego powodowi J. K.

Pozwani A. i D. G. wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając go w części: co do całości zadośćuczynień zasądzonych na rzecz powodów A. i P. K. oraz co do przyznanego małoletniemu J. K. zadośćuczynienia w kwocie 50 000 zł. Skargę oparli na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. Zarzucili naruszenie prawa materialnego przez niezastosowanie art. 415 k.c., niewłaściwe zastosowanie art. 427 k.c. i art. 444 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 1 k.c. Wskazali również na uchybienia w zakresie sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego wyroku uchybiające art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. We wnioskach domagali się uchylenia wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i

rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego; ewentualnie o orzeczenie w co do istoty sprawy oraz zasądzenie od powodów solidarnie na rzecz każdego z pozwanych kosztów całego postępowania.

Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną w części dotyczącej powództwo A. i P. K.. Do rozpoznania została więc przyjęta jedynie skarga kasacyjna podważająca zasadność zasądzenia na rzecz małoletniego J. K. zadośćuczynienia i odszkodowania w kwocie przewyższającej łącznie 25 930 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący kwestionowali prawidłowość i wartość informacyjną uzasadnienia sporządzonego przez Sąd Apelacyjny, twierdząc że zabrakło w nim wyjaśnienia przyczyn akceptacji zadośćuczynienia i odszkodowania dla powoda J. K. w wysokości 75 930 zł. Z ich stanowiskiem nie można się zgodzić, ponieważ Sąd Apelacyjny zaznaczył na wstępie pisemnych motywów rozstrzygnięcia, że podziela ustalenia i argumentację Sądu pierwszej instancji za wyjątkiem przyjętej przez ten Sąd podstawy prawnej, na jakiej należało rozważyć kwestię odpowiedzialności pozwanych małżonków G., oraz że uznaje za wygórowane zadośćuczynienie zasądzone na rzecz A. i P. K.. Przyczyny odmiennych ocen i wniosków szczegółowo wyjaśnił w uzasadnieniu. Tak skonstruowane uzasadnienie rozumieć można jedynie w ten sposób, że w zakresie wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia dla małoletniego J. K. Sąd Apelacyjny uznał za przekonujące argumenty i oceny, które przyjął za podstawę swojego wyroku Sąd pierwszej instancji, również przy uwzględnieniu sytuacji majątkowej pozwanych.

Zarzuty materialnoprawne sprowadzają się do zakwestionowania prawidłowości wyboru podstawy prawnej odpowiedzialności pozwanych. Zdaniem skarżących prawidłową podstawą ich odpowiedzialności powinien być art. 415 k.c., nie zaś art. 427 k.c., ponieważ - według nich - ich syn działał z rozeznanem, umożliwiającym przypisanie mu winy. W konsekwencji niezbędne było wykazanie podstaw odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanych, gdyż w tym wypadku nie działało domniemanie przewidziane w art. 427 k.c. Zgodnie jednak z obowiązującą w polskim prawie koncepcją zawinienia, jako nagannej decyzji dokonania bezprawnego czynu, podjętej z należyтым rozeznanem co do jego

znaczenia i skutków, ustalenie przez Sądy obu instancji, że W. G. pomimo ukończenia 14 lat nie osiągnął stopnia dojrzałości umożliwiającego mu rozumienie niewłaściwości zachowań, jakich dopuścił się względem J. K., wyklucza możliwość przychylenia się do oceny skarżących, że ich syn działał z dostatecznym rozeznanie. Ustalenia faktyczne Sądu Apelacyjnego wiążą Sąd Najwyższy, co wynika z treści art. 398¹³ § 2 k.p.c. i uzasadniają ocenę prawną, że W. G. nie można było przypisać winy, co uzasadniało rozpatrzenie odpowiedzialności jego rodziców na podstawie z art. 427 k.c., który ustanawia domniemanie winy w nadzorze.

Wysokość zasądzonej kwoty odnieść należy do szczegółowo ustalonych przez Sądy poważnych negatywnych konsekwencji czynu W. G. dla psychiki pokrzywdzonego dziecka. W tej perspektywie przyznana kwota odpowiada kryteriom odpowiedniego zadośćuczynienia i nie zachodzą podstawy do jej obniżenia, mimo ustalonych przez Sąd Apelacyjny okoliczności związanych z sytuacją majątkową pozwanych. Konieczność zapewnienia należytej rekompensaty pokrzywdzonemu umożliwia ograniczenie rozmiaru odpowiedzialności osób odpowiedzialnych ze względu na ich stan majątkowy jedynie w granicach wyznaczonych przez art. 5 k.c., które w rozpatrywanej sprawie nie zostały wykazane.

Z przytoczonych względów skargę kasacyjną w części, w której podlegała rozpatrzeniu należało oddalić na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

aj

r.g.